

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2022 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny- Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Brygida Łagodzińska

po rozpoznaniu w dniu 28 stycznia 2022 w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) SA z siedzibą w B.

przeciwko I. B.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Szamotułach

z dnia 1 lipca 2021 roku

sygn. akt IC 1355/20

1. oddala apelację;
2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 900 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Brygida Łagodzińska

UZASADNIENIE

Powód (...) SA z siedzibą w B. domagał się orzeczenia nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym, że pozwana I. B. winna zapłacić powodowi kwotę 7 820,67 zł wraz z umownymi odsetkami za opóźnienie równymi dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 18 października 2020 roku do dnia zapłaty oraz kosztami procesu według norm przepisanych, w tym kosztami zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Nadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanej kosztów doręczenia pisma za pośrednictwem komornika, w przypadku ich poniesienia.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Sąd Rejonowy w Szamotułach wyrokiem z dnia 1 lipca 2021 roku w punkcie 1. oddalił powództwo oraz w punkcie 2. zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1 800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od wyroku wniósł powód, zaskarżając orzeczenie w całości.

Wyrokowi zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na rozstrzygnięcie:

- art. 485§2 k.p.c. poprzez niewydanie w niniejszej sprawie nakazu zapłaty pomimo, że powód dochodził od pozwanej zapłaty z weksła, należycie wypełnionego, którego prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości,

- art. 233§1 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 339§2 k.p.c. poprzez uznanie za niezależne w całości żądania pozwu, w sytuacji, gdy strona pozwana nie wypowiedziała się co do stanu faktycznego przedstawionego w pozwie i nie podniosła zarzutów przeciwko dowodom przedstawionym przez powoda,

- art. 3 k.p.c., art. 232 k.p.c., art. 187§1 pkt 1 i 2 k.p.c. polegające na przyjęciu, że strona powodowa miała obowiązek przedstawienia już w pozwie faktów i dowodów mających znaczenie dla ewentualnych przyszłych zarzutów, które w sprawie mogła podnieść strona przeciwna, w szczególności mających znaczenie dla ewentualnego zarzutu pozwanej nieistnienia bądź zawyżenia wierzytelności w sytuacji, gdy to strona pozwana była zobowiązana do przedstawienia dowodów w tym zakresie,

2. naruszenie prawa materialnego, w szczególności:

- art. 10 ustawy prawo wekslowe w zw. z art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, że ciężar dowodu w niniejszej sprawie spoczywał na stronie powodowej w sytuacji, gdy powództwo zostało oparte na podstawie weksła in blanco, a tym samym niniejsza sprawa zyskała charakter sprawy wekslowej powodując, że obowiązek udowodnienia wad weksła, niezgodności z deklaracją wekslową czy też nieistnienia zobowiązania bądź wykazania, że zobowiązanie to nie opiewa na kwotę wskazaną w treści weksła zgodnie z zawartym przez strony porozumieniem obarcza stronę pozwaną a nie powodową,

- art. 385¹ k.c. w zw. z art. 385² k.c. w zw. z art. 56 k.c. w zw. z art. 359 k.c. w zw. z art. 36a ust. 2 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim poprzez nieuprawnione uznanie, że zapisy umowne w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego, opłaty za (...), a także opłaty przygotowawczej były sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały interesy konsumenta oraz obciążały pozwaną ponad dopuszczalne limity, przy jednoczesnym pominięciu przez Sąd I instancji w wykładni umowy przepisów o limicie pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego,

- art. 5 pkt 6 a ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy ustawa dopuszcza możliwość umieszczania kosztów pozaodsetkowych w umowie pożyczki oraz ich egzekwowania zgodnie z zasadą swobody umów wynikającą z art. 353¹ k.c.,

- art. 353¹ k.c. poprzez ingerencję przez Sąd I instancji w treść stosunku umownego pomiędzy stronami w ten sposób, że Sąd działając bez podstawy prawnej dokonał ustalenia nowej wartości raty z tytułu pożyczki, a w oparciu o to stwierdził, że brak było przesłanek do wypowiedzenia przez powoda umowy pożyczki,

- art. 720§1 k.c. poprzez brak zasądzenia zwrotu pożyczki do wysokości kwoty nominalnej pomimo zobowiązania umownego pozwanego do zwrotu rzeczowej kwoty,

- art. 359§ 1 k.c. w zw. z pkt 1.2. umowy pożyczki poprzez przyjęcie, że powodowi nie należą się odsetki umowne w pełnej wysokości, podczas gdy odsetki umowne wynikają z czynności prawnej tj. zawartej umowy pożyczki, która została wypowiedziana z winy strony pozwanej.

Powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenie do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Niezasadny był zarzut naruszenia art. 385¹ k.c. w zw. z art. 385² k.c. w zw. z art. 56 k.c. w zw. z art. 359 k.c. w zw. z art. art. 36 a ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim. Apelujący zarzucił, że nieuprawnione było uznanie, że zapisy umowne w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego, opłaty za (...) był sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały interesy konsumenta oraz obciążały pozwaną ponad dopuszczalne limity. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zdaniem apelującego postanowienia umowne w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego, opłaty za tzw. (...) zostały sformułowane w sposób jednoznaczny i określają wynagrodzenie, co wyklucza kontrolę abuzywności. W tym zakresie wyjaśnienia wymaga, że strony łączyła umowa pożyczki, o której mowa w art. 720 k.c. Zgodnie z umową dający pożyczkę (pożyczkodawca) zobowiązuje się przenieść na własność biorącego pożyczkę (pożyczkobiorcy) określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Z treści powołanego przepisu wynika, że do essentialia negotii umowy pożyczki należy zobowiązanie dającego pożyczkę do przeniesienia przedmiotu pożyczki na własność biorącego, który zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Odpłatność (lub nieodpłatność) nie należy do postanowień przedmiotowo istotnych umowy pożyczki. Może bowiem mieć ona charakter nieodpłatny albo odpłatny, jest tak wtedy, gdy dający zastrzegł wynagrodzenie za korzystanie z kapitału w postaci odsetek. W konsekwencji wynagrodzenie pożyczkodawcy może przybrać jedynie formę pobranych odsetek od udzielonego kapitału, natomiast naliczone z innego tytułu opłaty stanowią jedynie zwrot kosztów poniesionych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Co więcej opłaty te, prowizja, jak i inne koszty pożyczki powinny znajdować swoje odzwierciedlenie w rzeczywistości ponoszonych przez pożyczkodawcę kosztach. Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na pożyczkodawcy. W przypadku, gdy ekwiwalentność prowizji nie zostanie wykazana, uznać należy, że postanowienia jej dotyczące stanowią klauzulę niedozwoloną, jako niezgodnione indywidualnie i kształtujące prawa oraz obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interes (art. 385¹ k.c.). Zarazem mogą zostać uznane za zmierzające do obejścia prawa - przepisów regulujących wysokość odsetek maksymalnych. Wbrew zatem zarzutom apelacji prawidłowo Sąd pierwszej instancji przeprowadził kontrolę postanowień umownych w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego, opłaty za tzw. (...). W kontekście powyższego postanowienia umowne co do wynagrodzenia prowizyjnego oraz opłaty za (...) nie stanowią głównego świadczenia stron, a zatem podlegają kontroli Sądu w zakresie abuzywności. W tym miejscu zauważyć należy, że Sąd pierwszej instancji opłaty przygotowawczej nie uznał za niedozwolone postanowienie umowne.

Naliczone i dochodzone przez stronę powodową roszczenie o zapłatę wynagrodzenia prowizyjnego (3 071 zł) oraz opłaty za tzw. (...) (800 zł) są bez wątpienia sprzeczne z zasadami współzycia społecznego i kształtują obowiązki drugiej strony umowy (pożyczkobiorcy - pozwanego) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, albowiem określone przez stronę powodową koszty nie mają jakiegokolwiek uzasadnienia i powiązana ekonomicznie z poniesionymi rzeczywistości wydatkami, a są niemalże równe kwocie udzielonej pożyczki, która wynosiła 4 000 zł. Opisana konstrukcja polegająca na obciążeniu pożyczkobiorcy prowizją oraz kosztem za tzw. (...), których wartość stanowi około 98% kwoty udzielonej pożyczki, prowadzi do obejścia przepisów regulujących instytucję odsetek maksymalnych. Przypomnieć należy, że instytucja ta została wprowadzona do kodeksu cywilnego przez ustawodawcę w art. 359 § 2¹ k.c. celem przeciwdziałania zjawisku lichwy i ochrony interesów konsumentów. Stopa tych odsetek jest ustalana w odniesieniu do aktualnej stopy kredytu lombardowego NBP, a więc odzwierciedla aktualny układ stosunków gospodarczych oraz wartość pieniądza w obrocie międzybankowym i poziom inflacji, nie pozwalając pożyczkodawcom na wykorzystywanie przymusowego położenia słabszej strony umowy, którą była pozwana.

Przepis art. 385¹ § 1 k.c. chroni konsumenta, jako słabszego uczestnika obrotu w relacjach z przedsiębiorcą - profesjonalistą w danej dziedzinie. W kontekście tak pojmowanych przesłanek oceny analizowanych postanowień umowy, nie można było nie dostrzec braku równowagi kontraktowej stron oraz stanu nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków stron, wynikających z umowy. Trudno mówić tu o ekwiwalentności świadczeń, albowiem te dodatkowe opłaty zdecydowanie poza te granice wykraczają. Nie można przy tym pominąć, że przedmiotowa umowa pożyczki została zawarta w oparciu o przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim. W kontekście powyższego nie można przypisać Sądowi Rejonowemu zarzutu naruszenia art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim. Sąd Okręgowy nie kwestionuje uprawnień wierzyciela jako pożyczkodawcy do pobierania od pozwanego, jako swojego klienta opłat prowizyjnych z tytułu udzielonej pożyczki, jednakże stoi na stanowisku, że opłaty takie winny być ustalone na rozsądnym poziomie i nie mogą godzić w interesy konsumenta. Należy w tym miejscu podkreślić, iż niezależnie od uregulowań ustawy o kredycie konsumenckim dotyczących maksymalnej wysokości kosztów pozaodsetkowych (art. 36a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim) koszty te nie mogą stanowić dodatkowego źródła zysku przedsiębiorcy. Powinny być kształtowane w sposób zgodny z rzeczywistym kosztem dokonywanych czynności, w związku z którymi pozostają. Sąd pierwszej instancji odniósł się do podniesionego przez powoda zarzutu, że koszty obejmowały należny podatek CIT, wynagrodzenie pośrednika kredytowego, koszt pozyskania kapitału, trafnie uznając, że powód nie przedłożył żadnych dowodów na ich realne poniesienie. Co do zaś podatku dochodowego prawidłowo Sąd wskazał, że nie jest on pobierany od przychodu, ale od dochodu. Z materiału dowodowego nie wynika aby wynagrodzenie prowizyjne i opłata za tzw. (...) pozostawały w jakimkolwiek związku z konkretnymi czynnościami poniesionymi w związku z realizacją umów. Tym samym należy uznać, że są oderwane od faktycznych kosztów poniesionych przez pożyczkodawcę, stanowiąc dodatkowe wynagrodzenie za korzystanie przez pozwaną z pożyczonego kapitału. W istocie zatem opłaty te nie stanowią kosztu pozaodsetkowego, ten bowiem powinien być związany - zgodnie z zasadą ekwiwalentności świadczeń - z określonymi kosztami poniesionymi przez pożyczkodawcę w związku z udzieleniem pożyczki bądź usługami świadczonymi na rzecz pożyczkobiorcy. Powyższego wniosku nie zmieniają twierdzenia apelacji, zgodnie z którymi, opłata za usługę (...) miała fakultatywny charakter i pozwana miała wybór w zakresie skorzystania z tego pakietu przy zawarciu umowy pożyczki lub odmowy skorzystania z przedmiotowego pakietu. W ocenie Sądu Okręgowego naliczona z tego tytułu kwota 800 zł jest rażąco niekorzystna dla konsumenta, albowiem nie daje adekwatnych korzyści.

Niezasadny był zarzut naruszenia art. 233§1 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 339 § 2 k.p.c. Powód zarzucił, że pozwana nie stawiała się na rozprawę i nie zajęła stanowiska w sprawie, a zatem okoliczności podane przez powoda jako niezaprzeczone, winy zostać uznane przez Sąd za przyznane, jako że Sąd wydał wyrok zaoczny. Wbrew podniesionemu zarzutowi wydany wyrok nie był zaoczny, pozwana reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika złożyła odpowiedź na pozew i zajęła stanowisko w sprawie.

Wbrew zarzutom apelującego Sąd Rejonowy nie naruszył art. 232 k.p.c. poprzez przeprowadzenie całego postępowania dowodowego za jedną ze stron. Sąd pierwszej instancji ustalił, czy umowa nie zawierała niedozwolonych postanowień umownych, do czego był zobowiązany z urzędu.

Niezasadny był również zarzut naruszenia art. 232 k.p.c., art. 3 k.p.c., art. 227 k.p.c. i art. 233§1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. oraz art. 101 prawa wekslowego. Jak już wyżej wskazano Sąd w przypadku jeżeli jedną ze stron jest konsumentem dokonuje oceny postanowień umownych zgodnie z art. 385¹ k.c.

Przy czym w okolicznościach przedmiotowej sprawy brak było podstaw do zasądzenia należności wymagalnych rat z tytułu umowy pożyczki. Na uwadze należy mieć bowiem, że powód dochodził roszczenia z weksla. Trafnie Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że z treści pozwu nie wynika aby powód dochodził zapłaty na dwóch podstawach faktycznych i prawnych tj. z weksla i stosunku podstawowego, przedmiotem rozpoznania było wyłącznie roszczenie oparte na wekslu, co wyraźnie zaznaczył profesjonalny pełnomocnik powoda w piśmie z dnia 1 marca 2021 roku i na żadnym etapie postępowania przed Sądem Rejonowym nie zmodyfikował powództwa. Zobowiązanie wekslowe powstające na skutek wypełnienia weksla in blanco, o jakie chodzi w sprawie, ma charakter samodzielny i abstrakcyjny, a więc niezależny od podstawy prawnej, która spowodowała jego zaciągnięcie. W stosunkach między

wystawcą a remitentem wystawca może w braku skutecznych zarzutów wekslowych - przeciwstawić zarzuty oparte na jego stosunkach osobistych z wierzycielem, czyli zarzuty dotyczące stosunku podstawowego. Ponadto jak trafnie wskazał Sąd pierwszej instancji zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej Sąd ma obowiązek zbadać czy w umowach z konsumentami nie występują niedozwolone klauzule umowne. Odwołanie się do stosunku podstawowego przez Sąd pierwszej instancji w takim przypadku prowadzi do uwzględnienia tego stosunku w ramach oceny zasadności dochodzonego roszczenia wekslowego. Przedmiotem powództwa opartego na wekslu nie jest zatem stosunek podstawowy, lecz zobowiązanie wekslowe, choć zarzuty (w tym przypadku badanie przez Sąd z urzędu zgodności umowy pod kątem niedozwolonych postanowień umownych) oparte na stosunku podstawowym mogą służyć obronie pozwanego (vide: uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 1963 r., III CO 56/63, OSNCP 1966, Nr 2, poz. 12, z dnia 7 stycznia 1967 r., III CZP 19/66, OSNCP 1968, Nr 5, poz. 79 i z dnia 24 stycznia 1972 r., III PZP 17/70, OSNCP 1973, Nr 5, poz. 72, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2017 r., I CSK 717/16, niepubl.). Skoro roszczenie oparte było na wekslu brak było podstaw do zasądzenia wymagalnych rat na dzień wyrokowania. Weksel został wystawiony w związku z wypowiedzeniem umowy i obejmował całą niespłaconą należność z tytułu umowy pożyczki. Z prawidłowych ustaleń i wyliczeń Sądu pierwszej instancji wynika, że pozwana na dzień 17 października 2020 roku dokonała zapłaty łącznie kwoty 1 287 zł, należność z tytułu 7 rat wynosiła 931,56 zł (według raty wyliczonej po uwzględnieniu niedozwolonych postanowień umownych obejmujących prowizję oraz (...)). A zatem pozwana nie posiadała żadnego zadłużenia objętego wekslem. Prawidłowo Sąd pierwszej instancji uznał, że powód nie miał podstawy do wypełnienia weksla. Przy czym Sąd Okręgowy wskazuje, że odmiennie wyglądałby sytuacja gdyby powództwo oparte było na umowie pożyczki. W takim przypadku po uznaniu przez Sąd braku podstaw do wypowiedzenia umowy pożyczki (jak w niniejszej sytuacji – z uwagi na brak opóźnienia w ratach oraz brak prawidłowego wypowiedzenia) zasadnym byłoby zasądzenie wymagalnych i niezapłaconych rat, albowiem podstawą faktyczną powództwa byłoby roszczenie z umowy pożyczki. W okolicznościach przedmiotowej sprawy brak również podstaw do uznania, że Sąd winien zasądzić należność obejmującą cały kapitał oraz odsetki, jak wyżej wskazano powód roszczenie oparł na wekslu, pozwana zaś na dzień jego wystawienia nie posiadała zadłużenia nim objętego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. obciążając nimi powoda jako stronę przegrywającą. Pozwana poniosła koszty zastępstwa procesowego w kwocie 900 zł ustalone na podstawie §10 ust. 1 pkt 1 w zw. z §2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Brygida Łagodzińska